

BOTTENSKOLEPROBLEMET

Under ovanstående titel föreligger ett av första folkskolinspektören i Stockholm, d:r Karl Nordlund, publicerat och i denna tidning förut omnämnt arbete, avsett att vara ett inlägg i den pågående diskussionen om skolans organisation.

Förf., som tidigare varit anhängare av botten-skoletanken, deklarerar nu en helt förändrad ståndpunkt till densamma. Han har med andra ord övergått till motståndarsidan och därvid framträtt som nitisk samlare av argument mot botten-skolan i den mening man vanligen fattar ordet.

Han varnar först och sist för att framforcera en reform, emedan vi nu verkligen även ha åtskilligt annat att tänka på inom skolans värld. På folkskolans område stå vi inför uppbyggandet av de praktiska ungdomsskolorna samt likaledes inför realiserandet av en ny undervisningsplan. Hur skola vi, utbrister han, samtidigt mäta allt detta, samtidigt söka omlägga och radikalt utveckla vår pedagogiska teknik och därjämte insmälta hela vårt skolväsen i ett nytt organisatoriskt system? Enligt författaren är detta inte möjligt, enär det ena starkt hotar att gå i vägen för det andra.

Vi undra till att börja med om en pedagogisk reform på barn-domsskolans stadium gäller enbart folkskolan. Eller i varje fall om förf. menar, att det rent pedagogiskt sett skall arbetas efter skilda principer vid folkskolor och andra läroanstalter. Skulle emellertid så icke vara fallet, synes det oss obegripligt, att skolarbetets pedagogiska metoder och gestaltning skulle i och för sig kunna utgöra något som helst skäl mot en skolorganisatorisk omläggning enligt programmet folkskolan botten-skola. Snarare kunde det just synas lämpligt att söka genomföra de ifrågasatta reformerna i ett sammanhang.

Bland skäl som anföras mot botten-skolan äro: folkskolan är icke nu redo att mottaga den nya uppgiften, det råder en "nästan" hemsk brist på lärare för folkskolan, den intellektuella begåvningen skulle föras fram på bekostnad av den moraliska, arbetarklassen skulle förlora sina ledarför-mågor, privatskolor skulle framtvingas och — märk väl — den svenska nationen har av ålder en aristokratisk resning!!

Om vi börja med det sista argumentet, så äro vi tvivelsutan inne på det som för författaren är viktigast, även om han kanske icke ens för sig själv medger det. Ja, det är sant, att vårt samhälle av gammalt företett starkt framträdande aristokratiska drag. Men det är också sant, att det sett

många av dem försvinna t. ex. adelsprivilegierna, för att icke tala om vad som i dessa sista tider dels redan skett, dels förberedes. Vår aristokratiska samhällsresning borde icke längre på allvar kunna framföras som skäl mot en demokratisk lösning av vår skolfråga, såvida man icke vill sätta likhetstecken mellan aristokrati och social fåfänga.

Bland alla de anförda skälen finnes egentligen endast ett, som vore starkt och tillräckligt starkt för att göra de andra överflödiga, nämligen att folkskolan icke skulle vara redo att mottaga uppgiften — under förutsättning att det vore något annat än ett påstående, bottenande i förf:s subjektiva syn på saken.

En god folkskola — och ett demokratiskt styrt folk i vår tid har rätt att kräva en god sådan, även om nationen är aristokratisk — bör icke vara sämre än att den efter sexårig kurs kan ge förutsättningar för en studiebegåvad lärjunge att på ytterligare sex år inhämta studentexamens kurs. Alla som äga någon personlig erfarenhet beträffande studiebegåvade folkskollärjungar och den tid som de även med nuvarande artificiella svårigheter behöva för studentexamen veta detta, varvid är att märka, att de mest studiebegåvade lärjungarna av ekonomiska skäl ofta helt enkelt icke bli i tillfälle visa vad de vid fortsatta studier skulle kunnat prestera. På denna punkt bedrives ännu i stor skala en samhällsekonomiskt sett oerhörd misshushållning, som det är på hög tid att taga i håll med. Folkskolans ställning i den aristokratiska nationen är fattigskolans. Ett modernt demokratiskt samhälle skulle handla mot sin egen övertygelse genom att bekosta särskilda skolor för barn ur skilda samhällsklasser. All konsekvens kräver därför en gemensam barndomsskola för alla barn, som icke på grund av abnormitet av ena eller andra slaget behöva särskild undervisning. Och denna uppgift som allmän barndomsskola är vår svenska folkskola trots allt i mycket stor utsträckning redan i stånd att fylla. I ännu högre grad blir detta fallet, då även medelklassen — och varför icke även överklassen — få annat intresse för folkskolan och annan bekantskap med denna än vad som huvudsakligen förmedlas genom debetsedlarna. Folkskolans (liksom andra skolors) pedagogiska metoder kunna vidare med de styrandes goda vilja tämligen snabbt och i hög grad förbättras. En av förutsättningarna därvid är ett radikalt undanröjande av folkskollärarnas ekonomiskt missgynnade undan-

tagsställning, som hotar att hastigt icke blott kvantitativt utan kvalitativt reducera denna kår, på samma gång som inom den framskapsas en hatfylld hopplöshet, varmed folkskolan-fattigskolan är lika litet betjänt som folkskolan-allmänskolan. Förf. pekar på den hemska lärarbristen. En sådan existerar verkligen. Och om den är ett av de mera betydande argumenten mot botten-skoletankens realiserande, så vill det se ut, som om man vore angelägen att ytterligare förstärka dess kraft, att döma nämligen av förslag som nyligen framkommit och som bör vara ägnat att kraftigt öka denna brist. Vill man däremot bekväma sig till att ge även folkskollärarna någorlunda drägliga existensförhållanden, som medge dem arbetsglädje och relativ frihet från de mest tryckande brödbekymren, vill man dessutom söka dämpa sin "aristokratiska" lust att betrakta folkskollärarens gärning såsom i och för sig socialt vanärande samt vill man slutligen bestämma sig för en moderniserad lärarutbildning och avlägsna onödiga hinder för lärarnas universitetsstudier, då skulle några av de svåraste men lättast undanskaffade stötestenarna vara ur vägen.

På alla platser, där flera skolavdelningar finnas, borde naturligtvis inom folkskolan sådana anordningar komma till stånd, att barn med någorlunda lika förutsättningar för undervisningens tillgodogörande fördes tillsammans. Det mesta skolarbete är till sin natur träning. I fråga om fysisk sådan finner man det helt naturligt att t. ex. bröstklerna och lytta icke avfordras samma prestationer som friska och färdiga. Men beträffande skolarbetet i övrigt kräver man praktiskt sett av alla samma prestationer, såvida de icke äro sinnesslöa eller i det närmaste sådana. På denna punkt ha de sakliga och pedagogiska synpunkterna hos oss i stort sett fått träda tillbaka för sentimentalitet och föräldrars sociala fåfänga. Det är förstas skam, att barn skola beredas en undervisning, som de ha förutsättning att dra nytta av, nämligen om de äro intellektuellt undermåliga. Det nuvarande systemet är lika grymt mot barnen, som det är socialekonomiskt huvudlöst. Här ha de större orterna, enkannerligen storstäderna, de bästa förutsättningar att få tillstånd tillfredsställande anordningar, behövliga i och för sig, men av ökad betydelse i en folkskola som botten-skola.

Beträffande folkskolan och undervisningen i främmande språk, torde den senare utan större olägenhet kunna uppskjutas, tills lärjungarna vid tolv å tretton års ålder inträda i mel-

lanskolan, åtminstone vill man tro så, när man betraktar det jämförelsevis blygsamma resultatet av språkundervisningen i de lägsta klasserna. En 12-årig studiebegåvad lärjunge — det bör ihäggkommas att fråga är om studiebegåvade sådana — med lämplig undervisning kan, såsom erfarenheten ger vid handen, på jämförelsevis kort tid hinna fatt kamrater, som läst språk i småklasserna. Även om det är sant, att man icke nog tidigt kan börja lära sig främmande språk, så är det också sant, att filologi är något, som mycket få småpojkar och småflickor ha större förutsättningar för. När man är tolv eller tretton år gammal, är ingen tid försuten beträffande språkstudier. Många framstående personer, även språkmän (däribland några av våra duktigaste läroverkslärare och läroboksförfattare) ha börjat sina språkstudier vid den åldern eller senare. Man hinner bra, om man äger nödiga förutsättningar i fråga om studiebegåvning och studielust. Med ett någorlunda förnuftigt lärjungeurval och ett praktiskt planerande av undervisningen i så väl folk- som mellanskola, borde den senares kurs med nuvarande fordringar utan överansträngning och jäkt kunna medhinnas på tre år (Jmför förhållandena i Norge). Röran de lärjungeurvalet, i fråga om vilket från skolans sida varken lock eller pock bör få ifrågakomma, måste till förhindrande av de bästa begåvningarnas utestängande givetvis studielånggaranteras sådana, som därav äro i behov.

Beträffande påståendet, att botten-skoletankens realiserande skulle vara ägnat att gynna de intellektuellt begåvade på bekostnad av de moraliska begåvningarna, måste vi bekänna, att vi ha mycket svårt för att fatta det samma, såvida därmed icke vill hävdas, att naturen såsom en gärd av rättvisa skulle kompensera intellektuell undermålighet med moralisk överlägsenhet. Sven Duva och Arsène Lupin till trots synes dock den dagliga erfarenheten ge vid handen, att en sådan fördelning åtminstone icke är regeln utanför "romantiken", och att regeln — med sina undantag — nämligen tryggt kan, såsom någon gjort, negativt formuleras: den dumaste är den elakaste. Detta tror man naturligtvis icke på sådant håll, där det nu åter blivit så modernt att ringaktande tala om "intellektualism", så snart det gäller krav på eller förmåga till intellektuell klarhet.

Att bottenkolans genomförande skulle beröva arbetarklassen dess ledarförmågor, hör till de argument, som man har svårt för att tro vara framlagda på allvar. Det är nämligen föga antagligt att om — låt oss säga ytterligare ett par lärjungar ur varje

klass, större bleve nog till en början inte öknin gen, åtminstone i städerna — komme att fortsätta studierna, detta skulle göra sig märkbart kännbart i form av brist på begåvade arbetarledare. Ty först och främst är det långt ifrån alla studiebegåvade lärjungar, som komma att välja den teoretiska studievägen. Intellektuella förutsättningar följas icke alltid av studiehåg, och där denna finnes, inriktar den sig i vår tid ofta på praktiska uppgifter, vilket i detta fall vill säga leder lärjungen in på någon facklig utbildningslinje. Härtill kommer, att man helt säkert åtminstone inom överskådlig framtid måste räkna med skaror av barn, som trots de bästa studieförutsättningar på grund av hemmens ekonomiska förhållanden bli hänvisade till det obligatoriska undervisningsminimum, som lagen kräver. Detta bör innebära en tröst för dem, som frukta, att välsituerade hems mer eller mindre studieobegåvade barn skulle bli allt för mycket tillbakasatta vid den fortsatta skolundervisningen efter ett realiserande av botten-skoleidén. All sannolikhet talar för att det av dem endast bleve de allra svagast utrustade, som drabbades av gallringen. De övriga skulle nog lyckas hänga med i stor utsträckning. Hemmens ambition och hemmens resurser torde komma att sörja för att vid varje tidpunkt sådana lärjungar befinna sig vid gränsen för sitt växandes mått. (Jmför resultaten av inträdesprövningarna vid de allmänna läroverken.) Då det finns en myckenhet fattiga hem, där ingen har tid att syssla med barnen, och där dessa under sin ledighet från skolan tagas i anspråk för uträttande av sysslor av olika slag, i många fall förvärvsarbete utom hemmet, och då det givetvis även i sådana hem finnes barn med utpräglad studiebegåvning, måste man antaga, att dessa barns så att säga effektiva begåvning måste vara högst avsevärt överlägsen barnens från det ekonomiskt lyckligare lottade hemmet för att kunna distansera dessa i fråga om skolprestanda.

Talet om att de rika skulle upprätta privatskolor vid sidan om de allmänna verkar något överraskande och måste förutsätta den uppfattningen, att staten trots genomförande av botten-skolesystemet skulle vara villig att understödja exklusiva rikemansskolor. Ty utan statens hjälp kunna sådana knappast bestå. De behöva icke blott examensrätt, som endast staten kan bevilja, utan de behöva framför allt lärare. Många privatskolor parasitera visserligen för närvarande på statens lärarproletariat, som för att hålla svälten borta, måste i dem arbeta på övertid, men om icke alla tecken bedraga, torde ej för fram-

tiden vara att bygga mycket på det systemet. Utan rätt till löneturs- och tjänsteårsberäkning (som endast staten kan bevilja) finnes ingen möjlighet för privatskolor att i större omfattning få kompetenta lärare. Och slutligen äro de rika i vårt land icke så många, att de åtminstone på denna punkt med framgång skulle kunna sabotera samhällsviljan.

Förf. har i sitt för övrigt talangfullt skrivna arbete helt återfallit till den uppfattning, som är så allmän och så djupt rotad bland hans förra kolleger, och som sammanhänger med på detta håll vanligen ännu rådande åsikter om "svenska nationens aristokratiska resning" och om läroverket såsom en överklassens skola, eller i varje fall en skola för blivande social överklass.

Förf:s i andra sammanhang på erfarenhetsgrundval uttalade uppfattning om både den oerhörda andliga förflackningen bland svensk överklassungdom och svensk arbetarungdoms moraliska kvalitet synes ha förgätits vid den moraliska argumenteringen beträffande botten-skoletanken.

Botten-skoletankens seger i Norge.

Stortinget har beslutat, att statsbidrag skall utgå endast åt sådana mellanskolor, som bygga på genomgången folkskola.

Med anledning av detta beslut skriver Skolebladet:

Ved denne beslutning har Stortinget knesatt det prinsipp, at folkeskolen skal være den felles barneskole helt tiltopps, hvorpaa all videregaaende undervisning skal bygges. Beslutningen er saaledes en seier for folkeskole tanken, og den mest betydningsfulle, som Stortinget har fattet paa skolens omraade siden 1896, da det blev vedtatt at middelskolen ikke skulde bygges paa et lavere klassetrin i folkeskolen enn dennes 5. klasse.

Avgjørelsen vil ha den følge, at folkeskolen herefter vil faa arbeide uten forstyrrende inngrep fra middelskolen i de to øverste klasser. Alle uten undtagelse vil bli interessert for folkeskolens utvikling; det er i alles interesse at den blir saa god som mulig. Det avhenger av folkeskolens ydeevne, om barnas videregaaende utdannelse skal ta lenger tid enn under den nuværende ordning.

Beslutningen vil uten tvil bli til gagn og en mektig løftestang for folkeskolen.

Den norske nationen saknar, som bekant, "aristokratisk resning".

Vi lyckönska.

Läs annonserna!